

Област Шумен

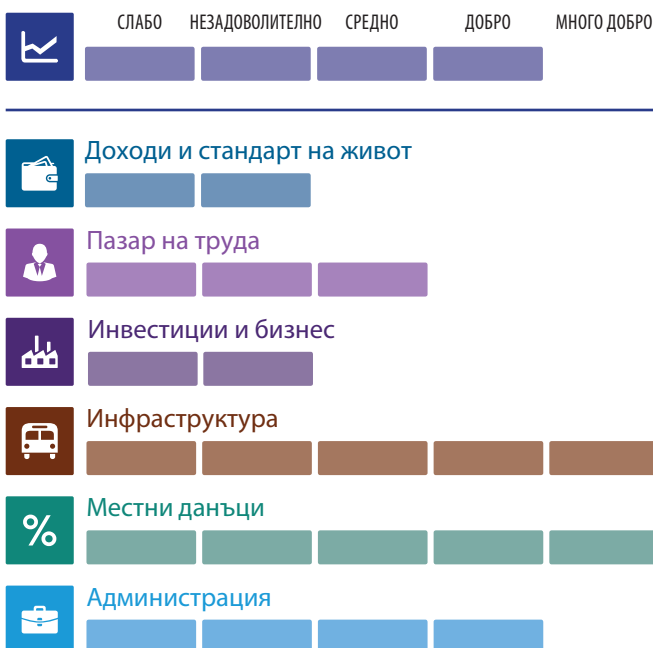
▶ Население (2021)	151465
▶ Територия (кв.км)	3390
▶ Брой на населените места	151
▶ Дял на населението в градовете (%)	62,5

Брутният вътрешен продукт, доходите и пенсиите в област Шумен продължават да нарастват. Икономическата активност традиционно е висока и се повишава още. Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата. Инвестиционната активност остава сравнително ниска. Шумен е сред най-добре представящите се области в категорията, оценяваща инфраструктурата. Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци. Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на ад-

министративни услуги на „едно гише“ нарастват. Естественият прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население. Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната. Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Натовареността на местните наказателни съдии остава ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правосъдие. Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. Делът на нарушената територия е ограничен. Туризмът в областта е сравнително слабо застъпен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Доходи и стандарт на живот ■■■

Брутният вътрешен продукт в област Шумен продължава да нараства и достига 12,0 хил. лв. на човек от населението, отреждайки на областта място около средата, но все пак в долната половина на подреждането по този показател през 2021 година. Запазва се и тенденцията за увеличаване на доходите и на пенсиите. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение е 15,1 хил. лв. (при 18,7 хил. лв. в страната), а средната месечна пенсия – 473 лв. (при 537 лв. в страната).

Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, се повишава, но остава под средната стойност за страната – 22,5% в областта при 22,9% в страната през 2022 година.

Пазар на труда ■■■■■

Делът на населението в трудоспособна възраст е близък, но под средния за 2022 г. – 57,8% в областта при 58,5% в страната. Икономическата активност традиционно е висока и през 2022 г. се повишава още – до 76,4% (при 73,6% в страната). Това увеличение е съпроводено едновременно от ръст и на заетостта, и на безработицата, като и двата коефициента остават по-неблагоприятни от средните за страната. Коефициентът на заетост достига 65,8% (при 70,4% в страната), а този на безработицата – 9,4% (при 5,2% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда в Шумен остава образователният статус на работната сила. Делът на хората между 25 и 64 години с основно и по-ниско образование леко намалява до 26,8% (при 16,0% в страната). Делът на висшистите пък слабо се увеличава и достига 24,8% (при 29,8% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години през 2022 г. е 61,8% (при 65,7% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да излязат от пазара на труда, съответстват 62 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и бизнес ■■■

Инвестиционната активност в област Шумен остава сравнително ниска и през 2021 година. Броят на предприятията в областта е малък – 40 на хиляда души от населението (при 60 на хиляда души в страната). Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи нарастват, но остават относително малко – 1897 лв. на човек (при 3097 лв. в страната). При обема на привлечените чуждестранни инвестиции се наблюдава застой и те остават значително по-ниски от средните за страната – 708 евро на човек в областта при 4,1 хил. евро на човек в страната. Произведената продукция нараства значително (с 27%) – до 21,1 хил. лв. на човек.

Разходите за научноизследователска и развойна дейност като цяло се задържат на ниво, по-високо от това в повечето области.

Шумен е и сред областите с относително малко усвояване на европейски средства. Към 30 юни 2023 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми е 2285 лв. на човек (при 2836 лв. на човек в страната). В рамките на областта най-много средства усвоява община Нови пазар, която е и единствената в област Шумен, в която усвоените средства са над средните за страната.

Инфраструктура ■■■■■■■

Шумен е сред най-добре представящите се области в категорията, оценяваща инфраструктурата (веднага след област Варна). Гъстотата на пътната и на железопътната мрежа в областта е по-висока на средната. Шумен е областта с най-голям дял на първокласните пътища и автомагистралите в страната – 36,4% (при 18,5% в страната) и през 2022 година. Качеството на пътищата нараства, но остава под средното в страната, като делът на пътната настилка в добро състояние е 37,8% (при 41,1% в страната) през 2022 година.

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава до 86,8%, но остава по-нисък от средния в страната (87,3%).

Местни данъци ■■■■■■■

Общините в област Шумен имат относително ниски равнища на местните данъци и през 2023 година. Усредненото ниво в общините от областта е малко по-високо от средното за страната при данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху превозните средства и леките автомобили. Същевременно обаче данъците върху таксиметровия превоз, върху прехвърлянето на собственост и върху търговията на дребно в областта са значително по-ниски.

В рамките на областта най-високи са данъците в общините Нови пазар и Каолиново, а най-ниски – в общините Хитрино и Никола Козлево.

Администрация ■■■■■■■

Самооценките на местните администрации за развитието на електронното правителство и за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват през 2023 г. и за първи път са над средните за страната. Увеличение има и при рейтинга за прозрачност на органите на местното самоуправление и той остава по-висок от средния – 76,5% при 70,3% в страната.

Делът на собствените приходи на общините в областта през 2022 г. остава нисък – 20,9% (при 29,0% в страната), а покритието на общинските разходи с местни приходи е 71,7% (при 84,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

Естественят прираст е по-неблагоприятен от средния, но областта успява да привлича население. През 2022 г. коефициентът на естествен прираст е $-11,7\text{‰}$ (при $-9,7\text{‰}$ в страната). Коефициентът на механичен прираст е положителен и сравнително висок ($6,4\text{‰}$).

Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години е $186,7\%$ (при $165,9\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $40,3\%$ (при $37,7\%$ в страната).

Делът на градското население, както и гъстотата му са ниски и през 2022 година. Делът на живеещите в градовете е $62,5\%$ (при $73,6\%$ в страната), а гъстотата на населението – 771 души на кв. км (при 1404 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■

Обхватът на детските градини и на училищното образование в областта нараства значително през 2022 година. Делът на децата в детските градини достига $88,7\%$ (при $87,3\%$ в страната). Коефициентът на записване на населението в V–VII клас в областта е $90,3\%$ (при $90,7\%$ в страната). Делът на второгодиците се изравнява със средния. Съответствието между професионалното образование и профила на местната икономика е сравнително ниско най-вече заради раздутия прием в ИКТ специалностите спрямо местните възможности за работа.

Резултатите на учениците продължават да са едни от най-слабите в страната през 2022 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 26,2 т. (при 35,3 т. в страната). На матурата по български език и литература зрелостниците от областта получават най-ниския резултат в страната – „Добър“ 3,43 (при „Добър“ 3,93 в страната), а делът на слабите оценки е най-високият – $30,6\%$ (при $17,9\%$ в страната).

Броят на студентите се повишава до 45 на хиляда души население и остава по-висок от средния за страната (33 на хиляда души).

Здравеопазване ■■■■

Здравеопазването в област Шумен страда от недостиг на лекари и на болнични легла. Броят на лекарите (както общопрактикуващи, така и специалисти) е по-нисък от средния за страната. В областта има един общопрактикуващ лекар на 1705 души (при 1678 души на лекар в страната) през 2022 година. Броят на леглата в местните многопрофилни болници остава изключително нисък – 3,0 легла на хиляда души от населението (при 5,9 на хиляда души в страната). Броят на преминалите за лечение болни е наполовина на средния – 115 на хиляда души от населението (при 235 на хиляда души в страната), което подсказва, че жителите на областта вероятно търсят здравни грижи извън пределите ѝ.

Детската смъртност през 2022 г. намалява значително. Пониска от средната за страната обаче е средната продължител-

ност на живота. Делът на здравноосигурените в областта се повишава и през 2022 г., изпреварвайки средния за страната.

Ред и сигурност ■■■■■■

През 2022 г. натовареността на местните наказателни съдии остава ниска, което се отразява благоприятно на бързината на правораздаване в областта. Един съдия разглежда средно по 7,3 наказателни дела на месец (при 10,1 дела месечно на съдия в страната). Делът на делата, приключили в 3-месечен срок, достига 97% (при 89% в страната), а на висшите дела – една от най-ниските стойности в страната – 5% (при 12% в страната).

Броят на престъпленията в областта е нисък, а разкриваемостта им – висока. През 2022 г. броят на регистрираните престъпления срещу личността и собствеността достига 9,0 на хиляда души от населението (при 11,6 на хиляда души в страната). Разкриваемостта им е 64% (при 49% в страната).

Околна среда ■■■■

Образуваните битови отпадъци в областта се увеличават, но остават относително малко, а управлението им се влошава. През 2021 г. те са 370 кг на човек (при 445 кг на човек в страната), а сравнително малко от тях се предават за тритиране и рециклиране.

Няма значими промени в дела на населението с достъп до обществена канализация и той остава нисък, като през 2021 г. е $56,7\%$ (при $74,8\%$ в страната). Делът на домакинствата, чиято канализация е свързана с пречиствателна станция, е $53,0\%$ (при $66,8\%$ в страната). Инсталираните ВЕИ мощности на човек са сравнително малко.

Делът на горската територия е близък до средния за страната, но делът на нарушената територия е доста по-ограничен.

Култура и туризъм ■■■■

Посещенията на местните музеи и библиотеки нарастват значително през 2022 г. и изпреварват средните относителни стойности за страната. Броят на посещенията в музеите достига 966 на хиляда души (при 619 на хиляда души в страната), а в библиотеките – 1307 на хиляда души (при 584 на хиляда души в страната) – една от най-високите стойности за страната. Посещаемостта в кината леко спада и остава изключително ниска – 66 посещения на хиляда души (при 590 на хиляда души в страната).

Туризмът в областта също е сравнително слабо застъпен. Броят на леглата в местата за настаняване през 2022 г. е 12 на хиляда души (при 55 на хиляда души в страната), а реализираните нощувки са 506 на хиляда души (при 3739 на хиляда души в страната). Шумен е и областта с най-нисък дял на наетите в сектора на културата, спорта и развлечението – $0,07\%$ (при $1,02\%$ в страната).

Ключови показатели за област Шумен

Индикатори на икономическото развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 475	11 989	n.a.	20 212
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	13 345	15 105	n.a.	18 733
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	21,5	15,4	22,5	22,9
Дял на населението в трудоспособна възраст (%)	60,0	60,0	57,8	58,5
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	66,5	64,1	65,8	70,4
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	11,0	9,2	9,4	5,2
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	27,1	27,8	26,8	16,0
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	24,6	24,2	24,8	29,8
Произведена продукция (лв./човек)	16 613	21 145	n.a.	31 242
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1777	1897	n.a.	3097
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	686	708	n.a.	4098
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	82,5	84,6	86,8	87,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	34,6	37,6	37,8	41,1
Покритие на общинските разходи с местни приходи (%)	80,5	78,1	71,7	84,2
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	66,4	76,1	76,5	70,3

Индикатори на социалното развитие	2020	2021	2022	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	-11,7	-9,7
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	n.a.	n.a.	6,4	4,2
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,98	3,58	3,43	3,93
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	30,4	27,0	26,2	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	82,4	79,6	90,3	90,7
Средна продължителност на живота (години)***	73,7	72,4	71,3	71,9
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,9	88,1	98,9	93,5
Население на един общопрактикуващ лекар (брой)	1911	1862	1705	1678
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на хиляда души (брой)	7,9	8,6	9,0	11,6
Дял на висящите наказателни дела (%)	4,7	2,7	4,9	11,6
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	57,3	56,7	n.a.	74,8
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	303	370	n.a.	445
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	94,4	45,4	n.a.	74,0
Посещения в кината на хиляда души от населението	22	68	66	590
Реализирани нощувки в местата за настаняване на хиляда души (брой)	356	372	506	3739

* Данните за 2022 г. са включени в изследването от 2023 година. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2022/23 година, а матурите са проведени през 2023 година. Същото важи и за предходните години.

*** Данните са за тригодишни периоди и се обновяват всяка година.